

Darovitost nakon djetinjstva i adolescencije

Seksi i zgodna ili darovita?

Anegdotalne priče kažu da ima osoba koje na pitanje: *Kako je bilo kad su vam rekli da ste daroviti?* odgovaraju sa: *Kad sam to čula, gotovo sam se rasplakala. Ja sam željela biti seksi i zgodna, a ne nešto drugo, npr. darovita.*

U svijetu je provedeno nekoliko longitudinalnih studija u kojima su se pratile darovite osobe od dječje do stare dobi, a prva je bila Termanova, započeta 1921. godine u SAD-u s početnim uzorkom od 1500 darovite djece. Praćenje njihovog odrastanja otkriva da se rane prednosti koje su iskusila darovita djeca nastavljaju i u odrasloj dobi, da daroviti, u prosjeku, ostvaruju viša akademska i poslovna postignuća te da su zadovoljni sobom i svojim životom.

Jedno od novijih istraživanja s darovitima starijim od 65 godina provedeno je u Francuskoj. U njemu su sudjelovali članovi i članice Mense, organizacije koja okuplja osobe čiji se rezultati na testovima inteligencije ubrajaju u dva posto najviših rezultata u populaciji (izvor: www.mensa.org). Oko 70 posto ih je završilo visoko, a 10 posto stalo je na osnovnoškolskom obrazovanju. Višeg su socioekonomskog statusai značajno su zadovoljniji životom od svojih vršnjaka i vršnjakinja koji nemaju tako visoke intelektualne kapacitete. No valja reći da ima istraživanja koja ne pokazuju tako velike razlike u zadovoljstvu životom.

Za čime žaliti?

Carole Kovalic Holahan istražuje razvoj darovitosti u odrasloj i starijoj dobi. Jedno od važnijih otkrića je da osobe koje su u mlađoj dobi saznale da su darovite i sudjelovale u ispitivanju darovitosti, manje vjeruju da se intelektualne sposobnosti razvijaju samo do sredine života. Upravo stavovi o vlastitim mogućnostima i sposobnostima najveća su pomoć ili pak barijera u tome hoće li osoba razvijati svoje kapacitete ili neće. Ako netko, na primjer, ne vjeruje da u dobi od 70 godina može naučiti novi jezik ili služiti se internetskim bankarstvom, onda najvjerojatnije neće ni pokušati, pa, dakako, neće te vještine ni steći.

Kada su Holahan i suradnici i suradnice upitali darovite starije osobe da procijene u kojoj su mjeri ostvarili ciljeve koje su imali u mladosti, od muškaraca su čuli da su ih ostvarili u većoj mjeri nego žene. No tu priči nije kraj. Pokazuje se, naime, da darovite žene koje se posvete poslovnoj karijeri, ostvaruju više ciljeva, aktivnije su, teže boljim rezultatima. One imaju veću razinu psihološke dobrobiti pa čak imaju nešto bolje zdravlje u odnosu na one koje nisu bile posvećene karijeri. Za intelektualno darovite žene korist od bavljenja poslovnom karijerom može trajati i nakon umirovljenja.

Ninu Hattiangadi, u spomenutoj Termanovoj studiji, zanimalo je za čime darovite osobe u poznoj dobi žale. Odgovori nisu bili ništa drugačiji u odnosu na ostalu populaciju: i njima je bilo više žao zbog onih stvari koje u životu nisu učinili nego zbog onih koje su učinili.

Sindrom varalice

Nije rijetko da darovite osobe sumnjaju u vlastitu darovitost. Tipičan obrazac uključuje nevjericu, sumnju i nedostatak samopoštovanja. Riječ je o sindromu varalice (eng. *impostor syndrome*) koji predstavlja iskrivljenu sliku koja sprječava osobu da se osjeća zaslužnom za svoja postignuća. Ovaj su fenomen prvi puta opisale Pauline Rose Clance i Suzanne Imes

1978. godine misleći da je svojstven samo ženama. No pokazalo se da to nije ženska ekskluziva. Sindrom varalice javlja se obično u godinama adolescencije kada uslijed pritiska vršnjaka i vršnjakinja darovite osobe negiraju svoje vrhunske sposobnosti, i nastavlja se dalje u odraslu dob. Obično se može prepoznati u rečenicama poput: „Imao/imala sam sreće.“ „Našao/našla sam se na pravom mjestu u pravo vrijeme.“ „Nije to baš tako teško kao što se možda čini.“ „Imao/imala sam dosta pomoći.“ Rješavanje problema ide u smjeru pomaganja da se osoba poistovjeti svlastitim osobinama, da osjeti odgovornost prema identificiranim talentima i da poveća samopouzdanje.

Napisala:
dr. sc. Marlena Plavšić, psihologinja